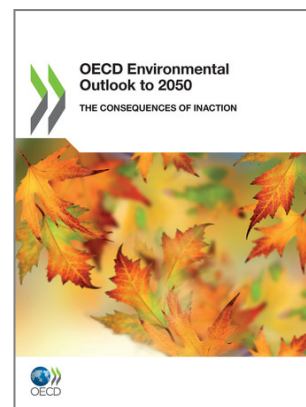

OECD Environmental Outlook to 2050. The Consequences of Inaction

Summary in Slovenian

Read the full book on:
[10.1787/9789264122246-en](https://doi.org/10.1787/9789264122246-en)

Okoljska napoved OECD do leta 2050. Kakšne bodo posledice, če ne bomo ukrepali

Povzetek v slovenščini

- Človeštvo je v zadnjih štirih desetletjih priča rasti in blaginji brez primere, pri čemer se je velikost svetovnega gospodarstva več kot potrojila, število prebivalstva pa se je od leta 1970 povečalo za več kot 3 milijarde. To rast je spremljalo onesnaževanje okolja in izrabljanje naravnih virov. Sedanji model rasti in slabo upravljanje naravnih virov bi lahko v končni fazi spodkopala razvoj človeštva.
- V Okoljski napovedi do leta 2050 se OECD sprašuje »Kaj bodo prinesla naslednja štiri desetletja?«. Na podlagi skupnega modeliranja z Nizozemsko agencijo za okoljsko presojo (the Netherlands Environmental Assessment Agency) gleda naprej do leta 2050, da bi ugotovila kaj bi lahko demografska in gospodarska gibanja pomenila za okolje, če svet ne bo sprejel bolj ambicioznih zelenih politik. Obravnava tudi vprašanje, kakšne politike bi lahko izboljšale to sliko. Ta napoved se osredotoča na štiri področja: podnebne spremembe, biotsko raznovrstnost, vodo in vplive onesnaževanja na zdravje. Ti štirje ključni okoljski izzivi so bili v prejšnji Okoljski napovedi do leta 2030 (OECD, 2008) opredeljeni kot »vroča« vprašanja, ki jih je treba obravnavati takoj.

Človeška prizadevanja so v preteklih desetletjih sprožila brezprimerno gospodarsko rast, pri čemer je bil njihov cilj doseči višji življenjski standard. Vendar je bil sam obseg gospodarske in demografske rasti večji od napredka pri omejevanju degradacije okolja. Poskrbeti za dodatni 2 milijardi ljudi do leta 2050 bo izziv za našo sposobnost upravljanja in obnavljanja naravnih virov, od katerih je odvisno vse kar je živega.

Okoljska napoved OECD do leta 2050 napoveduje demografska in gospodarska gibanja za naslednja štiri desetletja in temelji na skupnem modeliranju OECD ter Nizozemske agencije za okoljsko presojo. Ocenjuje njihove vplive na okolje, če človeštvo ne bo sprejelo bolj ambicioznih politik za boljše upravljanje naravnih virov. Preučuje tudi nekatere politike, ki bi lahko izboljšale to sliko. Ta *napoved* se osredotoča na štiri najnujnejša področja: podnebne spremembe, biotsko raznovrstnost, vodo in vplive onesnaževanja na zdravje. Ugotavlja, da **so potrebni takojšnji nujni in celostni ukrepi, s katerimi se bodo preprečili precejšnji stroški in posledice neukrepanja v gospodarskem in človeškem smislu.**

Kako bi lahko izgledalo okolje leta 2050?

Pričakuje se, da se bo svetovno prebivalstvo do leta 2050 povečalo s 7 milijard na več kot 9 milijard in **da se bo svetovno gospodarstvo skoraj početverilo, povpraševanje po energiji in naravnih virih pa bo naraščalo.** Rast povprečnega BDP naj bi se upočasnila na Kitajskem in v Indiji, medtem ko bi bila lahko njegova rast v obdobju od 2030 do 2050 največja v Afriki. Pričakuje se, da bo več kot četrtina prebivalcev držav OECD leta 2050 starejša od 65 let, medtem ko je danes takih prebivalcev 15 %. Tudi za Kitajsko in Indijo je verjetno precejšnje staranje prebivalstva, hitro pa se bo po pričakovanjih povečevalo število mlajših prebivalcev v drugih delih sveta, zlasti v Afriki. Ti demografski premiki in višji življenjski standard kažejo na nastajajoče življenjske sloge in potrošniške vzorce, ki bodo vsi imeli pomembne posledice za okolje. Do leta 2050 naj bi skoraj 70 % svetovnega prebivalstva živelo v mestih, kar bo povečalo izzive, kot so onesnaženost zraka, prometni zastoji in ravnanje z odpadki.

Svetovno gospodarstvo, ki bo štirikrat večje od današnjega, naj bi leta 2050 uporabljalo 80 % več energije. **Brez učinkovitejših politik bo delež energije iz fosilnih goriv v svetovni mešanici energetskih virov še vedno približno 85 %.** Gospodarstva v vzponu Brazilije, Rusije, Indije, Indonezije, Kitajske in Južne Afrike («države BRIICS») naj bi postala največji uporabniki energije. Da bodo lahko hranila rastoče prebivalstvo s spremenljivimi prehranjevalnimi nagnjenji, naj bi se kmetijska zemljišča v svetovnem merilu v naslednjem desetletju razširila, vendar v manjšem obsegu kot do zdaj.

Kombinacija sedanjih politik in nadaljevanje družbenogospodarskih gibanj je »*temeljni*« *scenarij* te študije. Na podlagi temeljnega scenarija bodo pritiski na okolje zaradi rasti prebivalstva in vedno višjega življenjskega standarda večji od napredka pri zmanjševanju onesnaževanja in učinkoviti rabi naravnih virov. **Do leta 2050 se pričakujeta stalno siromašenje in zmanjševanje naravnega okoljskega kapitala, pri čemer bi lahko prišlo do nepopravljivih sprememb, ki bi lahko ogrozile dve stoletji rastočega življenjskega standarda.**

Če ne bomo sprejeli bolj ambicioznih politik, bo stanje do leta 2050 naslednje:

- **Bolj moteče podnebne spremembe bodo verjetno postale stalnica**, pri čemer naj bi se svetovni izpusti toplogrednih plinov povečali za 50 %, predvsem zaradi 70-odstotnega povečanja izpustov CO₂, povezanih s porabo energije (glejte graf na <http://dx.doi.org/10.1787/888932570468>). Koncentracija izpustov toplogrednih plinov v ozračju bi lahko do leta 2050 dosegla 685 delcev na milijon (ppm). Zato naj bi se svetovna povprečna temperatura do konca stoletja zvišala za 3 do 6 stopinj Celzija in bi s tem presegla mednarodno dogovorjeni cilj, da se jo omeji na 2 stopinji Celzija nad predindustrijsko ravno. Ukrepi za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, h katerim so se zavezale države v sporazumih iz Cancuna na konferenci Združenih narodov o podnebnih spremembah, sami ne bodo mogli preprečiti dviga svetovne povprečne temperature za več kot 2 stopinji Celzija, če ne bo po letu 2020 prišlo do zelo hitrih in dragih zmanjšanj izpustov. Če bo prag 2 stopinj Celzija presežen, bo to spremenilo vzorce padavin, povečalo taljenje ledenikov in permafrosta, spodbudilo zviševanje morske gladine ter povečalo moč in pogostost izrednih vremenskih dogodkov. To bo omejilo sposobnost ljudi in ekosistemov za prilagajanje.
- **Biotska raznovrstnost naj bi se še naprej zmanjševala**, zlasti v Aziji, Evropi in Južni Afriki. V svetovnem merilu naj bi se kopenska biotska raznovrstnost (merjena kot povprečna številčnost vrst – kazalnik ohranjenosti naravnega ekosistema) do leta 2050 zmanjšala za dodatnih 10 % (glejte graf na <http://dx.doi.org/10.1787/888932570943>). Površina prvotnih gozdov z bogato biotsko raznovrstnostjo naj bi se skrčila za 13 %.

Glavni pritiski, ki spodbujajo zmanjševanje biotske raznovrstnosti, so sprememba rabe zemljišč (npr. kmetijstvo), širjenje izkoriščanja gozdov v gospodarske namene, razvoj infrastrukture, človekovo poseganje v naravne habitate in njihova drobitev ter onesnaževanje in podnebne spremembe. Podnebne spremembe naj bi bile najhitreje rastoči dejavnik zmanjševanja biotske raznovrstnosti do leta 2050, na drugem mestu naj bi bilo izkoriščanje gozdov v gospodarske namene, na tretjem pa, v manjšem obsegu, bioenergetske kmetijske obdelovalne površine. Približno tretjina svetovne sladkovodne biotske raznovrstnosti je že izgubljena, do leta 2050 pa naj bi se izgubljala še naprej. Zmanjševanje biotske raznovrstnosti ogroža človeško blaginjo, zlasti revnih in avtohtonih podeželskih skupnosti, katerih preživetje je pogosto odvisno neposredno od biotske raznovrstnosti in storitev ekosistemov. Skupno zmanjšanje biotske raznovrstnosti in koristi storitev ekosistemov, povezano s svetovnim zmanjšanjem gozdnih površin, se na podlagi študije z naslovom *Economics of Ecosystems and Biodiversity* (Ekonomika ekosistemov in biotska raznovrstnost) na primer, ocenjuje na 2 do 5 tisoč milijard USD na leto.

- **Položaj glede razpoložljivosti vode bo še naprej napet**, pri čemer naj bi 2,3 milijarde več ljudi kot danes (skupno več kot 40 % svetovnega prebivalstva) živel v porečjih, ki bodo imela hude težave s pomanjkanjem vode, zlasti v severni in južni Afriki ter južni in osrednji Aziji. Svetovno povpraševanje po vodi naj bi se povečalo za približno 55 %, in sicer zaradi naraščajočega povpraševanja v proizvodnji (+400 %), proizvodnji toplotne električne energije (+140 %) in domači uporabi (+130 %) (glejte graf na <http://dx.doi.org/10.1787/888932571171>). Glede na ta konkurenčna povpraševanja je v skladu s *temeljnimi scenarijem* malo možnosti za povečanje količine vode za namakanje. Okoljski tokovi bodo sporni in bodo ogrozili ekosisteme. Izraba podtalnice bo lahko postala največja nevarnost za kmetijstvo in vodne zaloge za mesta na več območjih. Onesnaževanje s hranili iz mestne odpadne vode in kmetijstva naj bi se poslabšalo na večini območij, kar bi okrepilo evtrofikacijo in škodilo vodni biotski raznovrstnosti. Pričakuje se, da se bo število ljudi z dostopom do *boljšega* vira vode (ki pa ni nujno *varna* voda za prehrano ljudi) povečalo, predvsem v državah BRIICS. Vendar se pričakuje, da bo na svetu do leta 2050 več kot 240 milijonov ljudi brez takega dostopa. Za podsaharsko Afriko ni verjetno, da bo uresničila razvojni cilj novega tisočletja (Millennium Development Goal), ki je, da se do leta 2015 prepolovi število prebivalcev, ki so bili leta 1990 brez dostopa do *boljšega* vira vode. Razvojni cilj novega tisočletja za higiensko infrastrukturo ne bo dosežen do leta 2015; do leta 2050 naj 1,4 milijarde ljudi še vedno ne bi imelo dostopa do osnovne higienske infrastrukture.
- **V skladu s temeljnimi scenarijem naj bi onesnaženost zraka v svetovnem merilu postala najpomembnejši razlog iz okolja za prezgodnjo umrljivost** (glejte graf na <http://dx.doi.org/10.1787/888932571855>). Koncentracije onesnaženosti zraka v nekaterih mestih, zlasti v Aziji, že precej presegajo varne ravni Svetovne zdravstvene organizacije. Do leta 2050 naj bi se število prezgodnjih smrti zaradi izpostavljenosti delcem v zraku več kot podvojilo in globalno doseglo 3,6 milijonov na leto, pri čemer naj bi se večina smrti zgodila na Kitajskem in v Indiji. Za države OECD je zaradi starajočega in urbaniziranega prebivalstva verjetno, da bodo imele eno najvišjih stopenj prezgodnje umrljivosti zaradi prizemnega ozona, takoj za Indijo. **Breme bolezni zaradi izpostavljenosti nevarnim kemikalijam je v svetovnem merilu precejšnje**, vendar večje v državah, ki niso članice OECD, ker so v njih varnostni ukrepi glede kemikalij še vedno nezadostni. Vendar naj bi države, ki niso članice OECD, precej povečale proizvodnjo kemikalij, pri čemer naj bi države BRIICS, v skladu s *temeljnimi scenarijem*, pri svetovni prodaji do leta 2050 prehiteli države OECD. Medtem ko vlade držav OECD sicer napredujejo pri ocenjevanju izpostavljenosti ljudi kemikalijam, pa je njihovo znanje o vplivih kemikalij na zdravje še vedno omejeno.

V skladu s temi napovedmi iz *temeljnega scenarija* je treba nujno ukrepati danes, da bi spremenili potek našega prihodnjega razvoja. **Naravni sistemi imajo »prelomne točke«, po katerih škodljive spremembe postanejo nepopravljive** (npr. izguba vrst, podnebne spremembe, izraba podtalnice, degradacija zemljišč). Vendar teh pragov v številnih primerih še ne razumemo v celoti, prav tako ne razumemo okoljskih, družbenih in gospodarskih posledic njihovega prestopanja. Ključni izziv je vzpostaviti ravnovesje med dajanjem jasnih političnih signalov uporabnikom virov in potrošnikom ter puščanjem manevrskega prostora za prilagajanje v negotovih položajih.

Takojšnje ukrepanje je okoljsko in ekonomsko smotrno. Na primer, v skladu z *napovedjo* je ob takojšnjem ukrepanju držav še vedno mogoče – čeprav se ta možnost zmanjšuje – da bi svetovni izpusti toplogrednih plinov dosegli vrhunec pred letom 2020 in bi se povečanje svetovne povprečne temperature omejilo na 2 °C. V skladu z *napovedjo* bi lahko svetovna cena ogljika leta 2050 zmanjšala izpuste toplogrednih plinov za skoraj 70 % v primerjavi s *temeljnimi scenarijem* in omejila njihove koncentracije na 450 ppm (glejte graf na <http://dx.doi.org/10.1787/888932570069>). To bi v povprečju upočasnilo gospodarsko rast za 0,2 % letno, kar bi leta 2050 stalo približno 5,5 % svetovnega BDP. Ta številka je neznatna v primerjavi z morebitnimi stroški neukrepanja, ki jih nekateri ocenjujejo na do 14 % povprečne svetovne porabe na osebo. Poleg tega bi bile v skladu z *napovedjo* lahko koristi dodatnega zmanjševanja onesnaženosti zraka v državah BRIICS do leta 2050 na primer desetkrat večje od stroškov.

Kakšne politike lahko spremenijo to napoved?

Dobro zasnovane politike lahko spremenijo gibanja, ki so napovedana v temeljnem scenariju Okoljske napovedi. Zaradi zapletenosti okoljskih izzivov je potrebna široka paleta političnih instrumentov in pogosto jih je treba kombinirati. Ta *napoved* temelji na političnem okviru *strategije za zeleno rast* OECD, ki ga države lahko prilagodijo svojemu razvoju, bogastvu virov in okoljskim pritiskom. Pristopi, ki jih lahko uporabljajo vse države, pa so:

- **Poskrbite, da bo onesnaževanje dražje od bolj ekoloških alternativ**, *npr.* z okoljskimi davki in sistemi trgovanja z izpusti. Taki tržni instrumenti lahko tudi ustvarijo zelo potrebne davčne prihodke.
- **Ocenite vrednost in postavite ceno naravnim virom in storitvam ekosistemov**, *npr.* z določanjem cene vode, kar je učinkovit način za porazdelitev redkih vodnih virov, s plačili za storitve ekosistemov, vstopninami za naravne parke itd.
- **Odpravite okolju škodljive subvencije**; to je pomemben korak pri ustreznem določanju cen virov in onesnaževanja (*npr.* za fosilna goriva in električno energijo za črpanje vode za namakanje).
- **Oblikujte učinkovite predpise in standarde**, *npr.* za varstvo zdravja ljudi ali okoljsko skladnost in za spodbujanje energetske učinkovitosti.
- **Spodbujajte zelene inovacije**, *npr.* tako, da podražite proizvodnjo in potrošnjo, ki onesnažujeta, in vlagate v javno podporo osnovnim R&R.

Potrebna je mešanica politik, saj so različna okoljska vprašanja tesno povezana. Podnebne spremembe lahko na primer vplivajo na hidrološke kroge ter povečajo pritiske na biotsko raznovrstnost in zdravje ljudi. Biotska raznovrstnost in storitve ekosistemov so tesno povezane z vodo, podnebjem in zdravjem ljudi: močvirja čistijo vodo, mangrove ščitijo pred obalnimi poplavami, gozdovi prispevajo k uravnavanju podnebnja in genska raznovrstnost omogoča farmacevtska odkritja. Politike je treba skrbno oblikovati tako, da upoštevajo te medsektorske okoljske funkcije ter njihove širše gospodarske in družbene posledice.

Izvedba reforme in vključevanje zelene rasti

Izvedba reforme bo odvisna od političnega vodstva in spoznanja širše javnosti, da so spremembe potrebne in si jih lahko privoščimo. Vse rešitve ne bodo poceni in zato je pomembno, da med njimi izberemo najbolj stroškovno učinkovite. Najpomembnejša naloga je izboljšati razumevanje izzivov in potrebnih kompromisov.

Vključitev okoljskih ciljev v gospodarske in sektorske politike (*npr.* energetske, kmetijske, prometne) je bistvena, saj imajo te večje učinke kot izolirane okoljske politike. Okoljske izzive je treba ovrednotiti v okviru drugih svetovnih izzivov, kot so zanesljiva preskrba s hrano, varna preskrba z energijo ter odpravljanje revščine.

Dobro zasnovane politike lahko najbolj povečajo sinergije in vzporedne koristi na več področjih. Obravnavanje lokalne onesnaženosti zraka lahko na primer zmanjša izpuste toplogrednih plinov, hkrati pa tudi gospodarsko breme zdravstvenih težav. Podnebna politika tudi pomaga varovati biotsko raznovrstnost, če se izpusti zmanjšajo s preprečevanjem krčenja gozdov. Medtem **je treba skrbno spremljati in obravnavati nasprotujoče si politike**. Na primer, vodna infrastruktura, kot so jezi, ki naj bi izboljšali varnost vode in preskrbe z energijo, so lahko moteči za življenjske prostore prstoživečega rastlinstva in živalstva ter ekosisteme. Povečanje uporabe biogoriv za uresničitev podnebnih ciljev bi lahko imelo negativne učinke na biotsko raznovrstnost, saj bi bilo potrebnih več zemljišč za bioenergetske kulture.

Ker so številni okoljski problemi po svoji naravi svetovni (*npr.* zmanjševanje biotske raznovrstnosti, podnebne spremembe) ali povezani s čezmejnimi vplivi globalizacije (*npr.* trgovino, mednarodnimi naložbami), **je mednarodno sodelovanje nujno, če želimo zagotoviti pravično delitev stroškov ukrepanja**. Čeprav so na primer območja z izredno biotsko raznovrstnostjo v glavnem v državah v razvoju, je potrebna široka delitev bremena ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti, saj bo imel koristi od njih ves svet. Zato je potrebno mednarodno financiranje takih prizadevanj. Podobno bo treba precej povečati mednarodno financiranje nizkoogljične rasti, ki je odporna na podnebne spremembe. V skladu z *napovedjo* je s tržnimi ukrepi mogoče zbrati precejšnje prihodke: če bi se zaveze za zmanjšanje izpustov, ki so jih industrijske države navedle v sporazumu iz Cancuna, izvedle z davki na ogljikov dioksid ali sistemi trgovanja z izpusti z dovoljenji, ki bi se v celoti prodala na dražbi, bi lahko njihovi davčni

prihodki leta 2020 znašali do približno 0,6 % njihovega BDP, tj. več kot 250 milijard USD. Samo z majhnim delom takih prihodkov bi lahko sofinancirale podnebne ukrepe. Mednarodno sodelovanje je potrebno tudi za usmerjanje financiranja za zagotavljanje enakega dostopa do *varne* vode in ustrezne higienske infrastrukture.

Boljše informacije omogočajo boljše politike, zato je treba izpopolniti naše znanje. Treba je izboljšati gospodarsko vrednotenje na številnih področjih, vključno z razumevanjem vseh prednosti biotske raznovrstnosti in storitev ekosistemov ter zdravstvenih stroškov, ki so povezani z izpostavljenostjo kemikalijam. To bo pomagalo meriti tiste dele večje človekove blaginje in napredka, ki jih ni mogoče zajeti samo z BDP. Boljše informacije o stroških in koristih bodo pomagale izboljšati naše razumevanje stroškov neukrepanja in bodo dober razlog za podporo političnim reformam za zeleno rast.

Ta *napoved* vsebuje izvedljive možnosti za oblikovanje politike, ki jih lahko danes uporabijo oblikovalci politik, da bi pomagali preusmeriti svet na bolj trajnostno pot.

© OECD

Ta povzetek ni uradni prevod OECD.

Reproduciranje tega povzetka je dovoljeno pod pogojem, da so navedene avtorske pravice OECD in naslov originalne publikacije.

Večjezični povzetki so prevedeni izvlečki publikacij OECD, ki so v izvirniku izdane v angleškem in francoskem jeziku.

Na razpolago so brezplačno v spletni knjigarni OECD www.oecd.org/bookshop

Za več informacij se obrnite na Enoto OECD za pravice in prevode, Direktorat za javne zadeve in komunikacije na: rights@oecd.org ali prek faksa: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Obiščite našo spletno stran www.oecd.org/rights

Read the complete English version on OECD iLibrary !

OECD (2012), *OECD Environmental Outlook to 2050. The Consequences of Inaction*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/9789264122246-en